

Karel Hynek Mácha – Máj

Máj (1836)

Tematika:

Literární druh, žánr:

- Lyricko-epická básnická skladba

Téma:

- Vina
- Smrt
- Láska
- Země
- Čas

Idea:

Úvahy o čase, o smrti, čas ztrácí význam při čekání na popravu

Námět:

- *Inspirace skutečnou událostí u hradu Bezděz, kde syn zavraždil vlastního otce, protože mu bránil v lásce*
- *Příroda prostředí Bezdězu*
- *Jezero v Doksech*

Postavy

hlavní

Jarmila:

- Mladá dívka
- Miluje Viléma

Vilém:

- Loupežník „strašný lesů pán“
- Syn Hynka, který ho kdysi vyhnal z domu
- Typický romantický hrdina, nevěří na svou vinu, lituje se

Hynek:

- Svůdník Jarmily
- Symbol poutníka
- Vrací se k místu popravu
- Sám autor, otřesen Vilémovým životem

Prostředí:

Skutečné – okolí hradu Bezděz

Atmosféra:

Kontrastní – Májová příroda x čekání na popravu, tragédie

Děj

1. Zpěv

Báseň začíná oslavou máje, popisem krásné, májové přírody. Jarmila čeká na svého milého u břehu jezera. Místo něj však příplouvá jeho přítel se zprávou, že Vilém má být druhého dne popraven za vraždu Jarmiliny svůdce. Jarmila skočí do Jezera a utopí se.

2. Zpěv

Vilém ve vězení přemýšlí, přesvědčuje se, že není vinen. Dozvídá se, že zabil svého otce, který ho kdysi vyhodil z domu a kvůli němu se stal vůdcem loupežníků. Počítá padající kapky, jakoby měřil čas.

I. Intermezzo

Na popravišti čeká sbor duchů na Viléma.

3. Zpěv

Vilém se loučí s přírodou, kterou už nikdy neuvidí. Obává se, co bude po smrti. (Už nic.) Davy lidí vybíhají na louku, aby si ho prohlédli. Vilém je popraven a jeho tělo je vpleteno do kola.

II. Intermezzo

Vilémovo spoluloupežníci sedí kolem ohně, mlčí. Jsou nešťastní ze ztráty svého vůdce.

4. Zpěv

Do vesnice se vrací sám autor po sedmi letech poslední den v roce. V hospodě se dovídá příběh Viléma Jarmily. Opět se vrací prvního máje ke kolu. Děj končí ztotožněním se Máchy s dějem (er-forma => ich-forma) zvoláním „Hynku! Viléme! Jarmilo!“.

Ve čtyřech zpěvech, odehrávajících se v květnu ve třech denních dobách (večer, noc, ráno), a dvou intermezzech vylíčil básník tragédii tří lidí, která přerostla v tragédii obecně lidskou. Prostý příběh založený na skutečné události se prolíná s podmanivě zobrazenou krásou přírody. Myšlenková hloubka Máje je podpořena mistrovskou formou.

Vilém zavraždí svůdce své milé Jarmily. Až po té zjistí, že zabil svého vlastního otce, kterým byl kdysi zavržen, kvůli čemuž se z něj stal obávaný vůdce loupežníků. Je vězněn a čeká v cele na popravu – přemýšlí o životě a smrti, vině a trestu, o nicotě a marnosti, o své popravě a osudné náhodě, která ho do vězení přivedla. Tato část přináší jeden z nejsilnějších momentů celé básně, kdy Vilém v posledních chvílích před smrtí medituje a přemýšlí o životě, hodnotách, vlasti, i náboženství. V této těžké situaci jej děsí představa, že po smrti už není nic.

Když se Jarmila dozví o smrti svého, milého, skončí svůj život skokem do jezera. Na místo popravu po letech přichází lyrický subjekt (vypravěč básně), medituje nad lebkou a kostmi Viléma, které zde našel, a v posledním verši (Hynku, Viléme, Jarmilo) se ztotožní s jejich tragédií.

Příběh je v básni až druhořadý, podstatné jsou filosofické reflexe, hluboké myšlenkové napětí a líčení přírody vyjádřené svébytným jazykem. Slovní zásobu převzal Mácha od Josefa Jungmanna, ale nově ji organizoval a dal slovům nové významy.

Kompozice:

- 4 zpěvy, 2 intermezza
- Složitá vnitřní struktura
- Jambický verš

Jazyk:

- Er-forma, v závěru se mění na ich-formu (autor se ztotožňuje s dějem)
- Subjektivizace (vztah básníka a lyrického hrdiny)
- Dramatická kompozice: vzestup, vrchol, sestup

Kontrasty:

- Jarní příroda X poprava
- Život X smrt
- Obraz přírody – barvitost (barvy kontrastní, záměrná kombinace: modrá a bílá)

Útvar jazyka:

- spisovná čeština

Stylové rozvrstvení slovní zásoby:

- Poetismy
- Neutrální

Lexikální prostředky:

- Oxymóron
- Epiteton
- Metonymie
- Básnický přívlastek
- Přirovnání
- Personifikace
- Metafory

Syntaktické prostředky:

- Jednoduché věty

Textové prostředky:

- Přímá řeč
- Monolog
- Dialog
- Zvukomalba

Karel Hynek Mácha (1810 – 1836)

- Vystudoval filosofii a práva v Praze
- Lásku k Lori-Eleonoře Šomkové => syn Ludvík
- Zemřel v den své svatby

- Ostatky převezeny z Litoměřic do Prahy na Vyšehrad
- Velmi rád chodil pěšky po českých hradech a zámcích – symbol poutníka
- Pravým romantickým hrdinou

Dílo:

- Nejprve píše německy (vlastenecké básně)
- Základem je rozpor mezi jeho snem a realitou

Márinka:

- Dlouhé, splývavé šaty
- Nemocná TBC
- Zamilovaná do autora
- Mácha ji navštěvuje, pak odejde na pout', vrátí se až na její pohřeb

Pout' krkonošská:

- Motiv poutníka (samota a svoboda)
- Motiv vězně (tragické, smutné)
- Motiv země (vězení, které člověka poutá)
- Sám Mácha je vězněm své samoty

Cikáni:

- Popis cikána
- Autoportrét Máchy

Vliv díla:

- Ovlivnil Májovce (Máj považován za 1. moderní báseň), časopis Almanach Máj s odkazem na Máchu
- Zfilmováno v současnosti (hudba Support Lesbiens)
- Kritika náboženství a boha, který připustil smrt dvou mladých lidí
- Soudobí umělci jeho dílo zavrhlí – projevoval málo vlastenectví, ukazoval svou vnitřní rozervanec
- Josef Kajetán Tyl – dílo Rozervanec, v němž kritizuje Máchu, písničáka o svých citech